

Parrhesian harjoituksia

Eva Illouz: Israel –
Soziologische Essays. Berlin:
Suhrkamp, 2015. 229 s.
ISBN 978-3-518-12683-7.

Marokkolaissyntyisen ja nykyisin Israelissa asuvan Eva Illouzin uusi kirja on kokoelma hänen alun perin englanniksi *Haaretz*- ja *Der Spiegel*-lehteen kirjoittamiaan lyhyitä sosiologisia analyysejä Israelin poliittisesta tilanteesta, juutalaisuudesta ja sen historiasta. Kirjoitukset ovat syntyneet kannanottoina, mutta niiden näkökulma ylittää kuitenkin päivänpolitiikan, ja ne piirtävät laajempaa kuvaa Israelin historiasta ja nykytilasta maana. Illouz nimittää itse kirjoituksiaan sosiologisiksi esseiksi kirjansa alaotsikossa, mutta käyttää myös nimityksiä ”journalistinen sosiologia” tai ”sosiologinen journalismi” kuvaamaan sitä, mitä hän tavoittelee. Hän kertoo kirjoitustensa alkuperäisenä tavoitteena olleen ensinnäkin paljastaa poliittisten uutisten yhteydessä syntyneiden vaikutelmien ”syvärakenne”, jolla hän viittaa nimenomaan siihen, millaiset yhteiskunnalliset tekijät ohjaavat israelilaisten ajattelua ja käsityksiä solidaarisuudesta. Toiseksi tavoitteeksi hän asetti Julien Bendan intellektuellin

rooliin kuuluvan universalismin edustamisen. Sen voi nähdä tärkeäksi tehtäväksi maassa, joka on rajannut tiukasti vähemmistöjensä oikeuksia ja jossa monikulttuurisuus on vielä kaukainen haave. Siten Illouzin tavoite onkin laajentaa israelilaisten käsityksiä itsestään kansakuntana ja osallistua tässä mielessä sosiologina julkiseen keskusteluun juutalaisuudesta ja juutalaisvaltion tulevaisuudesta.

Esseet rakentuvat monipuolisesti Illouzin omista elämänvaiheista ja taustasta, juutalaisuuden pohdinnasta sekä sosiologisen perinteen tarjoamista käsitteistä eritellä juutalaisvaltion konflikteja ja sisäistä eriytymistä. Kirja ei ole rakennettu tiukan muodollisesti, vaan sen esseitä yhdistävät tietyt poliittiset teemat, kuten solidaarisuuden mahdollisuus, vähemmistöjen asema Israelissa tai intellektuellin asema maassa, jossa kriittisyys kääntyy nopeasti antisemitismiksi. Esimerkiksi esseessään ”Etnisen kuuluvuuden sementti” (*Der Zement der ethnischen Zugehörigkeit*) Illouz peilaa juutalaisuuden etnisten ryhmien välisiä suhteita ja omaa henkilöhistoriaansa mizrahijuutalaiseen perinteeseen kuuluvana sekä myöhemmin aškenasijuutalaisen miehen kanssa avioituneena. Eurooppalaista alkuperää

olevilla aškenasijuutalaisilla on vahva asema Israelin kulttuuri- ja tiede-elämässä. Sen sijaan Lähi-idästä kotoisin olevilla mizrahijuutalaisilla ei ole juuri minkäänlaista mahdollisuutta päästä merkittäviin yhteiskunnallisiin asemiin siitä syystä, että kaikki yhteiskunnallinen valta on kasautunut aškenasijuutalaisille. Illouz itse on tässä suhteessa poikkeus, sillä hänet on valittu Tel Avivin yliopiston sosiologian professoriksi, vaikka sellaisen todennäköisyys on Israelissa todella pieni. Sen sijaan Euroopassa mizrahijuutalaisesta taustasta tulevat intellektuellit ovat saaneet merkittäviä asemia Ranskassa, kuten filosofi Jacques Derrida, eikä heillä ole muutenkaan edessään samanlaista muuria kulttuuri-, tiede- ja taide-elämässä kuin Israelissa.

Illouzin kirja alkaa tarkastellulla siitä, onko mahdollista olla juutalainen intellektueli. Pohdinta viittaa Foucault’n pohdintoihin tahdosta valtaan intellektuellin tehtävänä yhteiskunnassa. Illouz lähtee liikkeelle Hannah Arendtin ja Gershom Scholemin välisestä kirjeenvaihdosta, jossa nämä kaksi tunnettua hahmoa keskustelivat toisen maailmansodan tapahtumista ja juutalaisuudesta. Scholem puhui *ahavat Yisrael* -käsitteestä eli rakkaudesta juutalaista kan-

sakuntaa ja kansaa kohtaan, joka puuttui hänen mukaansa yleensä niin Arendtilta kuin muiltakin eurooppalaisilta juutalaisilta. *Ahavat Yisraelin* alkuperä on pyrkimyksessä rakentaa sopu erilaisten juutalaisten lahkosten välille ja vahvistaa ryhmän omaa solidaarisuutta. Nykymaailmassa ilmiö on kuitenkin laajentunut Illouzin mukaan hypersolidaarisuudeksi, joka ei salli kriittistä puhetta omaa kansaa tai kansakuntaa kohtaan. Tästä juontaa juurensa juutalaisen intellektuellin erityinen rooli: yhtäältä vaakakupissa on raskas paino *ahavat Yisraelin* puolesta ja taipumus solidaarisuuteen, toisaalta intellektuellin pitäisi pyrkiä Foucault’n ajatuksen mukaisesti *parrhesiaan*, suorapuheisuuteen tai todenpuhumiseen, joka saattaa asettaa hänet vaaraan omien keskellä. Kirjan voi tässä suhteessa nähdä *parrhesian* harjoitukseksi tilanteessa, jossa hypersolidaarisuus on vaarantanut Israelin perustan ihmisoikeuksia ja muita etnisiä ryhmiä kunnioittavana valtiona.

Kirjaa ei ole räsitetty liiallisella käsitteellisellä pohdinnalla, vaikka Illouz on liittänyt teokseensa jonkin verran lähdeaineistoa. Esseet ovat luonteeltaan yleistajuisia ja pyrkivät tekemään ymmärrettäväksi sosiologista näkökulmaa siihen, miten juutalaisvaltiota

ja sen nykytilannetta voidaan ymmärtää. Esseet rakentuvat usein muutamasta teoreettisesta käsitteestä, kuten solidaarisuus, normi tai diskriminaatio, josta siirrytään konkreettisten esimerkkien erittelyyn. Hyvä esimerkki on vaikkapa ”Sosiologinen arvoitus” -essee (*Ein soziologisches Rätsel*), jossa Illouz käsittelee todellista tapahtumaa, joka on aiheuttanut kohua Israelissa. Kyse on venäläissyntyisestä anesthesiologista Maria Zkotskysta, joka avusti tietämättään rakastajaansa Shimon Cooperia tämän murhatessa kolmannen vaimonsa. Cooper valehteli Zkotskylle olevansa salaisessa palvelussa ja tarvitsevansa lääketieteellistä tietoa, jonka avulla hän voisi salaisessa tehtävässään surmata tietyn henkilön. Zkotsky uskoi palvelevansa maataan ja otti miehen puheet todesta, vaikka tällä ei ollut mitään yhteyksiä salaiseen palveluun. Sosiologisesti Illouz pitää tapahtumasarjaa seurauksena siitä normatiivisesta seikasta, että erilaisilla tiedusteluviranomaisilla on suuret valtuudet Israelissa eikä heidän toimintaansa kyseenalaisteta tai nähdä moraalisesti vääräksi. Salaisuuksien maassa päämäärät pyhittävät keinot, kun maa itsessään näkee olevansa jatkuvasti ulkopuolisen uhan alla.

Kirja päättyy esseeseen, joka käsittelee surua ja toivoa

(*Trauer und Hoffnung*). Siinä Illouz palaa juutalaisvaltion kulttuuriseen tilaan ja tulevaisuudennäkymiin. Julkisella surulla on näkyvä sija israelilaisien arjessa. Maassa on kolme juhlapäivää, jotka on omistettu surulle. Kirjansa päätöskappaleessa Illouz kuitenkin toteaa, että Israel on unohtanut kansakuntana sen, mitä tarkoittaa olla toivon yhteisö. Suru tarkoittaa sidosta menneisyyteen ja sokeutta tulevia velvollisuuksia kohtaan. Surun yhteisö suuntautuu liiaksi menneisyyteen ja kuolleisiin. Illouzin mukaan kuitenkin ainoa tapa kunnioittaa kuolleita on suuntautua enemmän toivon yhteisöksi, mikä tarkoittaa vastuun kantamista tulevaisuuden sukupolvista, eikä niistä, jotka eivät enää ole joukossamme. Tässä mielessä suru ei voi hänen mukaansa koskaan toimia yhteisöllisyyden tai politiikan perustana, sillä se sulkee silmät universaaleilta moraalisilta periaatteilta ja ihanteilta. Toivo kiinnittää sen sijaan huomion ihanteisiin, periaatteisiin ja utopioihin. Kuten Illouz kirjansa apokalyptisesti lopettaa, ”Vain toivo, ei suru, voi vapauttaa kuolleet”.

Kokonaisuutena Illouzin sisällöllisesti tarkat ja havainnolliset journalistis-sosiologiset esseet piirtävät kriittistä kuvaa nyky-Israelin poliittisesta ilmapiiiristä, joka ei siis juuri salli

toisinajattelua tai ylipäänsä mitään kriittisiä mielipiteitä vallitsevaa poliittista valtarenkennettä kohtaan. Mielenkiintoisinta antia Illouzin teoksessa ovat hänen pohdintansa siitä, miten tällaiseen tilanteeseen on kulttuurisesti päädytty ja millaiset sosiaalis-rakenteelliset tekijät ovat ohjanneet kehitystä. Illouz itse kertoo käyneensä läpi kääntymyksen uskonnollisesta juutalaisuudesta sekulaarisempaan ajatteluun, jota hän nykyisin edustaa yliopisto- ja tiedeyhteisön jäsenenä. Israelissa mizrahi-juutalainen tausta on kuitenkin tehnyt lähes täysin mahdollottomaksi sen, että hänen näkemyksensä noteerattaisiin politiikassa, yliopistomaailmassa tai kulttuuripiireissä, vaikka hänellä on oma vankka lukijapiirinsä. Yliopistoa hallitsevan aškenasijuutalaisen miesenemmistön mielestä marokkolaisella murteella puhuvaa naista ei juuri kannata ottaa kovin vakavasti, sillä häneltä puuttuu kompetenssi ja todellinen ymmärrys asioista. Tällainen rasismia ja seksismiä lähellä oleva diskriminointi on arkea Israelissa. Näitä juutalaisvaltion varjoon jääneitä puolia sisäisesti hyvin hierarkkisenä, diskriminoivana ja kuuliaisuuteen perustuvana yhteisönä Illouz valottaa esseissään monipuolisesti.

Pekka Kuusela